

BOTOS Katalin:

Elvesz(t)ett illúziók

– A magyar bankrendszer helyzete és távlatai –

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996. 286 p.

A szerző könyve – mint azt a Bevezetőben kifejti – arról szól, hogy a fejletlen magyar bankrendszert milyen nehéz feladatok elé állította a forradalmi gyorsaságú társadalmi-gazdasági változás. Arról ad hiteles információkat, hogy hogyan döntöttek, vagy mit miért nem döntöttek el kellő időben az illetékesek, pedig nagy szükség lett volna rá. Negyedszázados banki-pénzügyi ismeretei és csaknem négyesztendő bankfelügyeleti gyakorlata alapján ismerteti meg az érdeklődőket a bankelemzés felügyeleti módszerével, összefüggéseivel. A bemutatott elemzési módszerek ismeretében könnyebben tájékozódhatunk a bankokra vonatkozó híradások adataiból bankpartnerünk megbízhatóságáról is...

A könyv – Balzactól kölcsönzött – címének több jelentése van. Illúzió volt azt várni, hogy a többpárti demokráciára és a piacgazdaságra való áttérés azonnal érzékelhető életszínvonal-javulást jelent, hogy a normatív jogi szabályozáshoz viszonylag gyorsan hozzáigazodik az élet, hogy a rendszerváltás lehetőséget adott a tőkeképzésre. Illúzió volt a gyors privatizálás elképzelése, a bankcsőd lehetőségének kizárása, hogy a bankok távol tudják tartani magukat a bajba jutott vállalatok rendbetételétől, hogy a pénzügyintézetekről és a pénzügyintézeti tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvényben leírtak szerint a bankszektor három év alatt

megfelelhet a modern követelményeknek. A törvényhozókra és a végrehajtókra egyaránt meglepésszerűen hatott, hogy az átmeneti gazdaságokban a hitelezés legalább olyan kockázatos mint a befektetés. A bankfelügyelet – mint biztonsági háló – arra ügyel, hogy a kockázatvállalás mértéke sohasem legyen nagyobb, mint a szavatoló tőke; ez bizonyos ellenérdekeltséget jelent a tulajdonosok és a szabályozók között, főleg akkor, ha a tulajdonos is maga az állam.

A szerző megismerteti a magyar bankrendszer felépítésével, működésével és ellenőrzésével szervezeti-intézményi formáival. A pénzügyintézeti törvény koncepciójából kiindulva vizsgálja a részvénytársasági formában működő bankok szervezeti és irányítási problémáit. Rámutat arra, hogy a pénzügyintézettel – mint sajátos üzleti vállalkozással – szembeni társadalmi-gazdasági igényeket és várakozásokat különleges szabályok s ezek érvényesülését biztosító intézmények védik minden piacgazdaságban; részletesen megismerjük ezeket a „védovonalakat“.

A „védovonalak“ – az engedélyezési feltételek, a pénzügyintézet belső irányítási és ellenőrzési rendszere, a közösen működtetett bankközi intézmények, a jogi szabályozás – sorában fontos szerepe van az Állami Bankfelügyeletnek. Ez az ellenőrző szervezet az előírásoknak megfelelően figyelemmel kíséri a bankok biztonságos működését célzó szabályok betartását. Erre szolgál a bankfelügyeleti információs rendszer, amely havi, negyedéves és éves állományi adatok gyűjtésével, elemzésével értékeli és minősíti a

bankok gazdálkodásában bekövetkezett eseményeket és folyamatokat. Az Állami Számvevőszék feladata a szabályozás megfelelő működésének a vizsgálata; ennek során fel kell tárnia a visszaélések, a korrupció lehetőségeit, veszélyeit.

A különböző külföldi bankrendszerek és bankfelügyeleti filozófiák bemutatása után a magyar kereskedelmi bankrendszer jelenlegi helyzetével ismerkedünk meg a könyvből. Az elemzés során előtűnnek az átmeneti gazdaság problémái: az alacsony tőkeellátottság, a nagyarányú bukott hitelek, a bankprivatizáció, az állami döntések hiánya stb. A szerző vázolja a válsághelyzet közvetlen és közvetett okait, foglalkozik a hitel- és bankkonszolidáció jellemzőivel, lépéseivel s azok bírálatával. A konszolidáció a bankrendszer szerkezetére, az egyes bankok versenyhelyzetére vonatkozó döntések sorozatát jelent, hiányzik azonban a kellőképpen kialakított koncepció és stratégia. A kormányzat a bankprivatizációt részesítette előnyben, a konszolidációt nem egy átfogó gazdasági reform részeként kezelte...

1992 a rendhagyó bankcsődök éve a kétszintű bankrendszer működésének történetében. A bekövetkezett bankcsődök azért rendhagyóak, mert nem a recesszió, a kétes kintlevőségek, a tőkeszegénység játszották a főszerepet, hanem elsősorban a tulajdonosi kör, a belső hitelek nyújtása, az összefonódások, a bizonylati fejelem hiánya, a banküzemi szabályok figyelmen kívül hagyása. A Bankválságok című (VI.) fejezetben tájékozódhatunk az Ingtatlanbank, az Ybl Bank

válságának, majd az Agrobank botrányának történetéről, a konkrét okokról s az okokból levonható tanulságokról.

Ezek az esetek bizonyítják, hogy a törvény csak hiányosan rendelkezik a tulajdonosok felelősségéről, a belső ellenőrzés megszervezéséről, a bankfelügyelet hatóságáról. Ezért a szerző a továbbiakban a pénzügyi törvény mindenképpen végrehajtandó megváltoztatásának, módosításának szükségességét fejtegeti. Rámutat arra, hogy a pénz- és tőkepiac szabályozását nem lehet kellemő harmonizálás nélkül megvalósítani. Felvázolja, hogy mi várható el a hazai bank- és értékpapír-szabályozás eredményesen végrehajtott megváltoztatásától. Szó van itt a betétbiztosítási rendszeréről, valamint a magyarországi takarékszövetkezetek tevékenységéről, jogi szabályozásáról is. Ezen belül a takarékszövetkezetek modernizálására vonatkozó elképzelésekről, az állami szerepvállalásról, a takarékszövetkezeti integrációról s a szövetkezeti ellenőrzésről olvashatunk.

Végül a könyv utolsó (X). fejezetében számszerű adatokat és táblázatokat találunk a hazai bankok legjellemzőbb mutatóiról. A szerző a részvénytársasági alapon működő bankokat három elemzési csoportra bontva vizsgálja. Az elemzési pontok: a mérlegfőösszegben és piaci részesedésben, a mérlegén kívüli tételekben és tevékenységekben, a devizatevékenységben, a költségekben és jövedelmekben, az eszközállományok alakulásában és minőségében, a céltartalékképzés alakulásában, a tőkemegfelelésben, a forrásokban és eszközökben, a likviditásban, a kockázatsökkentő szabályokban a legutóbbi években bekövetkezett változások. Ugyanígy elemzésre kerül-

nek a létszámadatok, a személyi jellegű költségek, a létszámhatékonysági mutatók is.

A pénzügyi intézetek biztonságos és jövedelmező működése szempontjából kiemelkedő jelentősége van a banki eszközállomány minőségének; a pénzügyi válsághelyzetek többsége ui. az eszközállomány gyenge jövedelemtermelő képessége miatt alakult ki. Hiányok mutatkoztak a céltartalékok feltöltésében is; nem mindegyik bank felel meg a törvény szerinti (8 %-os) tőkemegfelelés követelményeinek. Ez a mutató azt fejezi ki, hogy a pénzügyi intézet a kötelezettségei fedezetéül szolgáló szavatoló tőkéjéhez viszonyítva mekkora kockázatot vállal fel. Feltétlenül szükség van a források és eszközök összehangolására; az idegen és saját források megoszlása is tükrözi a pénzügyi rendszerben lezajló folyamatokat. Legvégül az eszköz- és forrásmenedzsmentről, a kockázatsökkentő szabályokról a hazai bankrendszer 1994. évi helyzetének elemzéséről olvashatunk *Botos Katalin* könyvében. A szerző példákon keresztül foglalja össze a fejtegetései során megvilágított fontos felismeréseket, a vizsgálatából levonható következtetéseket, megállapításokat. Rámutat a tőkejuttatásokkal való elszámoltatás fontosságára, az állam tulajdonosi felelősségére, a Bankfelügyelet szuverenitásának biztosítására, a pénz- és tőkepiac felügyeletének központosítására, a kisbefektetők kockázatának csökkentésére.

A bankszabályozás, a tulajdonosi felelősség, az állami kontroll stb. kérdéseivel foglalkozó átfogó tanulmány a hibás vagy hiányos döntések, a felmerülő – a szerkezetátalakítással járó – nehézségek szemléltetésén túlmenően útmutatás is a bankszabályozásban

részt vevők, a pénzügyi intézeti tulajdonosok, menedzserek és ügyfelek számára. A bemutatott elemzési módszerek közelebb visznek a problémák, a nehézségek megértéséhez, amire napjainkban mindinkább szükség van, „mert a bankrendszer egyre jobban behatol hétköznapjainkba, fizetési forgalmunk [le]bonyolításába, kis vagy nagyobb megta- karításaink kezelésébe“.

Rubóczky István

**BENCZE Miklós–
KADÓK Ferencné–
TARPATAKI János:**
**A Magyar Állam-
kincstár 1996. évben
alkalmazott elő-
irányzat-kezelési és
pénzáttutalási mecha-
nizmusa, az új finan-
szírozási rendszer
alkalmazásának egyes
gyakorlati kérdései**

PERFEKT Pénzügyi Szakoktató és Kiadó Rt.,
Budapest, 1996. 110 p.

A szerzők a tájékoztatót a kincstári rendszert megalapozó jogszabályok, a Kincstár működésére, előirányzat-gazdálkodására vonatkozó belső ügyviteli rend, az alkalmazás során felmerült kérdések és problémák elemzése alapján állították össze. Az államháztartási reform részét képező kincstári elgondolások az utóbbi időben a költségvetési, pénzügyi szakemberek körében egyre inkább érdeklődést váltottak ki. Az intézmények várakozással – de idegenkedéssel is – fogadták az új finanszírozási rendszer bevezetését. A hiányt pótló kötet a Magyar Államkincstár működési alapelveit, a végre-